

УДК 159.9:351.746.1

І. Е. КОВАЛЬСЬКА,

кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник науково-дослідного відділу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ПРИКОРДОННИКА

У статті розкриваються результати емпіричного вивчення ціннісних орієнтацій українських прикордонників, з'ясується специфіка цих цінностей залежно від вікових, гендерних та професійно-статусних ознак зазначеної категорії осіб; акцентується увага на необхідності формування у сучасних прикордонників системи корпоративних цінностей.

Ключові слова: *прикордонники, ціннісні орієнтації, формування корпоративних цінностей.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Однією з одвічних проблем суспільного буття є, була і залишається проблема цінностей та ціннісних орієнтацій, вагомість якої посилюється в кризові, переломні моменти історії.

На сьогодні українське суспільство переживає складний період свого існування. Як справедливо зазначає В. Алещенко [1, с. 20–22], “несформованість автентичної державної ідеології, низька ефективність формування національної свідомості, падіння престижу військової служби, пропаганда насильства, розпусти, споживацька ідеологія, зниження виховного впливу на населення освіти, культури та мистецтва, втрата загальнолюдських цінностей – це одні із тих аспектів сучасної української дійсності, які знижують морально-бойовий дух українського військовослужбовця, нівелюють систему його корпоративних цінностей”. За таких умов питання ціннісних

орієнтацій українських прикордонників, які покликані бути гарантом законності на державному кордоні, набувають особливої гостроти й актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Окремі аспекти формування ціннісних орієнтацій представників силових структур були предметом наукового пошуку таких дослідників, як В. Алещенко, Е. Афонін, М. Варій, Ю. Горбенко, І. Грязнов, М. Кабачинський, С. Крук, В. Мартинюк, О. Марусенко, І. Приступа, О. Сафонова та ін. Однак попри значний обсяг теоретичної та практичної розробки цієї проблеми на сьогодні залишаються недостатньо вивченими питання зміни ціннісних орієнтацій українського прикордонника в сучасних умовах розвитку суспільства.

Отже, **метою статті** є з'ясування специфіки ціннісних орієнтацій українських прикордонників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Емпіричне дослідження ціннісних орієнтацій прикордонників проводилося на базі Західного та Південного регіональних управлінь Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ). Дослідженням було охоплено 504 прикордонники, які за статево-віковими та професійними ознаками розподілились таким чином: 408 військовослужбовців – це особи молодше 30 років, 96 – старше 30 років; 322 – чоловіки, 172 – жінки; 184 – офіцери, 316 – військовослужбовці за контрактом.

Для вивчення ціннісної структури прикордонників була розроблена спеціальна анкета, яка передбачала відбір із низки запропонованих варіантів десяти пріоритетних для них цінностей.

Результати відповідей респондентів на цю анкету, що подані в таблиці, дозволили з'ясувати, що основними життєвими та професійними цінностями сучасного прикордонника є здоров'я, щасливе сімейне життя, матеріальне благополуччя, професіоналізм, службове зростання, наявність хороших і вірних друзів, цікава робота, чіткість професійних та життєвих перспектив, стосунки в колективі, законність і порядок. Загалом ця ієрархія цінностей співпадає з ціннісною пірамідою пересічних українців, яка за результатами дослідження “Життєві цінності, пріоритети та проблеми українців”, проведеного компанією GfK Ukraine на замовлення Українського Фонду Демократії “Спочатку люди” [3], виявилася такою: родина, здоров'я, матеріальний достаток, добробут, повноцінна праця, особиста самореалізація.

Ціннісні орієнтації військовослужбовців Державної прикордонної служби України залежно від їх вікових, гендерних та професійних ознак

Ціннісні орієнтації військовослужбовців ДПСУ	Категорії військовослужбовців ДПСУ						Увесь загал
	Вік		Стать		За проходженням служби		
	до 30 років	старше 30 років	чоловіки	жінки	в/служб. за контр.	офіцери	
1	2	3	4	5	6	7	8
Активне соціальне життя	28,4	25,0	22,9	37,2	31,7	21,3	27,0
Здоров'я	81,4	87,8	85,5	76,7	88,6	70,2	82,5
Матеріальне благополуччя	63,7	79,2	61,4	76,7	69,6	61,7	66,7
Щасливе сімейне життя	79,4	87,5	78,3	86,0	82,3	78,7	81,0
Допомога людям та милосердя до інших	18,6	41,7	24,1	20,9	20,3	25,5	22,2
Цікава робота	45,1	70,8	48,2	53,5	53,2	48,9	51,6
Вільний час для відпочинку	37,3	54,2	33,7	53,5	44,3	34,0	40,5
Чіткість професійних та життєвих перспектив	48,0	54,2	48,2	51,2	41,8	63,8	50,0
Почуття прикордонного братства	17,6	8,3	19,3	9,3	19,0	8,5	15,0
Службове зростання (кар'єра)	56,9	54,2	53,0	62,8	53,2	70,2	59,5
Статутні вимоги	4,9	4,2	6,0	2,3	5,1	6,4	5,6
Фізичний, духовний та професійний розвиток	41,2	41,7	61,4	76,7	32,9	51,1	39,7
Честь військовослужбовця	30,4	25,0	33,7	20,9	25,3	38,3	30,2
Стосунки в колективі	54,9	37,5	19,3	9,3	60,8	31,9	50,0

1	2	3	4	5	6	7	8
Авторитет та повага товаришів	46,1	29,2	45,8	37,2	50,6	31,9	43,7
Наявність хороших та вірних друзів	52,0	50,0	49,4	55,8	60,8	40,4	53,2
Престижність службової діяльності	13,7	0,0	10,8	11,6	10,1	12,8	11,1
Професіоналізм	63,7	50,0	60,2	62,8	57,0	66,0	60,3
Прикордонні традиції та ритуали	10,8	0,0	8,4	9,3	10,1	4,3	7,9
Дисциплінованість	36,3	12,5	31,3	32,6	30,4	36,2	32,5
Відповідальність	34,3	33,3	34,9	32,6	29,1	44,7	34,9
Висока соціальна значущість професійної діяльності	18,6	8,3	16,9	16,3	21,5	6,4	15,9
Законність і порядок	46,1	33,3	47,0	37,2	41,8	48,9	44,4
Вірність Військовій присязі	21,6	12,5	21,7	16,3	15,2	21,3	17,5
Права, свободи, честь та гідність пересічних громадян	24,1	20,8	21,7	27,9	15,2	44,7	26,2
Інше	2,0	4,2	1,2	4,7	6,4	0,0	2,4

Те, що “щасливе сімейне життя” та “матеріальне благополуччя” займають першість у десятці основних цінностей прикордонників, є цілком зрозумілим результатом. Вони – основа ієрархії потреб А. Маслоу, без задоволення яких неможливий професійний та особистісний розвиток людини. Однак досить прикритим виявився той факт, що такі корпоративні цінності, як “почуття прикордонного братства”, “честь військовослужбовця”, “прикордонні традиції та ритуали”, “статутні вимоги” посідають останні місця в загальному рейтингу службово-професійних цінностей. На нашу думку, такий результат зумовлений цілою низкою обставин.

По-перше, процес формування корпоративних цінностей – це доволі тривалий процес, який не обмежується одним чи двома десятками років. На сьогодні ДПСУ є доволі молодою структурою, тому 20 років – це дуже ма-

лий термін для того, щоб система корпоративних цінностей була остаточно засвоєна й почала дієво працювати.

По-друге, комплектувався особовий склад прикордонного відомства в часи становлення української державності військовослужбовцями Збройних Сил України, які скорочувались, військовослужбовцями, які бажали повернутися в Україну з різних регіонів колишнього Радянського Союзу для проходження подальшої служби, а також шляхом перепідготовки цивільного населення [6]. Усе це вказує на те, що першооснову корпоративних цінностей прикордонників закладали представники різних родів та видів військ.

По-третє, це стан аномії у нашому суспільстві, коли такі позитивні життєвартості людини, як чесність, порядність, принциповість тощо, замість того, щоб всіляко заохочуватися, суворо санкціонуються, а їх антиподи, навпаки, приносять дивіденти, просування по службі, поліпшення власного добробуту, державне визнання [14]. За таких умов громадянам дуже важко знаходити для себе точки опори та визначатися з дороговказами на майбутнє [14]. Сьогодні, як справедливо зазначає у своєму дослідженні [11] В. Москалець, “взірцем особистісної досконалості стали: успішний ділок (бізнесмен), діяч (політик), фахівець (юрист, лікар тощо), який має великі статки, високі прибутки, що відкриває широкі можливості для споживання благ, для розваг, насолод. Це – так званий розумний егоїст, який усе оцінює, розраховує, планує з позицій власної “здобичі” – прибутку, збагачення, вигоди. Поза власною вигодою ніщо, жодні “високі матерії” (релігійні, моральні, світоглядні, ідеологічні, правові, політичні, соціальні, художньо-естетичні), майбутнє світу, людства, свого народу, неформальні, безкорисливі, засновані на взаємній приязні стосунки між людьми не мають для нього самостійної цінності. Він самовдоволений, свято вірить у непохитну правильність своєї життєвої позиції, у свою вищість, елітарність”.

Четверте. У національному характері українців, їхній ментальності існувала (існує й сьогодні) ціла низка рис, які не вписуються в норми корпоративної культури. Однією з таких рис є індивідуалізм. Праця на родючих землях українського лісостепу та степу сприяла формуванню малих соціальних груп, перешкоджаючи водночас утворенню характерних для мешканців північних і північно-східних земель великих патріархальних родин, в яких особистість неминуче розчинялася в комунітарному, общинному, “хоровому” началі [5]. Звідси властивий українському національному характерові індивідуалізм. Як слушно зазначав С. Кримський, в українській

культури завжди домінували образи людей вільного ратного духу, “вогненні душі” козаків, степових лицарів, яким було притаманне “буяння вільної індивідуальності, особистісного завоювання світу, що було архетипічним для менталітету України” [8].

Індивідуалізм, прагнення до свободи, яке мало прогресивний історичний сенс, призвели у свій час до самоізоляції, руйнування організаційних форм упорядкування суспільного, до невміння створювати і втримувати владу, що на сьогодні є гальмівним чинником процесу формування корпоративної культури. Індивідуалізм став причиною безсилля українського народу радикально вирішити проблему свого сталого, стабільного існування, створити соціонормативні, правові форми суспільної діяльності [12].

Доволі цікавими є й результати вивчення ціннісної структури військовослужбовців ДПСУ залежно від їхніх вікових, гендерних та професійних ознак.

Використання критерію χ^2 -Пірсона дозволило з'ясувати, що для військовослужбовців ДПСУ старше 30 років, на відміну від їх молодших колег, більш вагомими цінностями (див. таблицю) є “допомога людям та милосердя до інших” та “цікава робота” і менш вагомими – “престижність службової діяльності” і “дисциплінованість”. Отримані розбіжності цілком пояснюються віковими особливостями прикордонників. З віком на зміну романтично забарвленим цінностям приходять більш практичні. Людина починає реальніше дивитися на життя, жити справжніми подіями і досягненнями. Упевненість у власних силах та усвідомлення власної компетентності, з одного боку, а також визнання обмежень і встановлення на основі життєвого досвіду адекватного рівня домагань, з іншого боку, забезпечують відчуття цілісності і задоволеності. Людина перестає вірити в диво і його дію в усіх сферах діяльності і мотивує це розумною настановою: “Мій успіх безпосередньо пов'язаний з тим, скільки сил я готовий затратити на його досягнення”. У той же час відсутність цих змін у мотиваційній системі, небажання знайти прийнятне співвідношення між бажаним і досягнутим до 40 років призводять до відчуття порожнечі та безглуздості свого існування [13].

Щодо дисциплінованості, то її меншу значущість у військовослужбовців старше 30 років можна пояснити успішністю їх професіоналізації. До цього часу вони вже повністю освоїлися на роботі, адаптувалися до її специфіки, вони усвідомлюють усі складнощі професії прикордонника, здатні самостійно приймати відповідальні рішення та діяти в умовах складної обстановки, пам'ятаючи при цьому, що ці дії та рішення завжди обтяжені тя-

гарем державних інтересів і наслідків (можливістю загострення міжнаціональних протиріч, міждержавних відносин тощо).

Переважання таких цінностей, як “допомога людям та милосердя до інших” і “цікава робота”, повністю узгоджується з результатами вивчення Д. Леонтьєвим та його колегами вікових змін у системі ціннісних орієнтацій людини, а саме: за підвищення рівня достатку підвищується ранг таких цінностей, як життєва мудрість, відчуття успіху, кохання, і знижується – таких як матеріальне забезпечення, охайність, чуйність, милосердя, готовність прийти на допомогу [9].

Якщо розглядати структуру ціннісних орієнтацій військовослужбовців ДПСУ різної статі (див. таблицю), то за критерієм χ^2 -Пірсона виявлено статистично достовірне переважання цінності “вільного часу для відпочинку” для жінок-прикордонниць, ніж для чоловіків.

На нашу думку, це пов'язане з тим, що охорона державного кордону є одним із тих видів праці, де дуже важко досягти гармонії між сім'єю та роботою. Несення нарядів, ненормований робочий день, стан постійної бойової готовності позбавляють можливості як самого військовослужбовця, так і членів його сім'ї щоденного родинного спілкування, сумісного проведення дозвілля, якісного виконання батьківських та подружніх обов'язків. А будь-яка жінка, яку б високу посаду вона не займала, яких би висот вона не досягла, залишається за своєю природою матір'ю та берегинею родинного вогнища. З огляду на це, як показують дослідження [2], у значної частини працюючих жінок, особливо тих, які мають малолітніх дітей, виникає особливий різновид психічної напруженості – “синдром ділової жінки”, який полягає у відчутті провини. Ця провина є наслідком внутрішньоособистісного конфлікту, коли жінка прагне відповідати ролі як хорошого професіонала, так і гарної матері та дружини. За даними О. Мірошніченко [10], сучасні українські жінки оцінюють свої сімейні і професійні ролі як однаково значущі: вони хочуть мати можливість працювати й професійно самореалізовуватися, але щоб це не зашкодило її материнським обов'язкам. Однак ці дві ролі висувають до жінки доволі суперечливі вимоги, і досить часто їй просто не вистачає ні фізичних, ні психічних ресурсів, щоб добре виконувати їх. Розуміючи це, жінка починає переживати провину перед дітьми, чоловіком, перед керівництвом на роботі, що може вилитися в психосоматичні симптоми [2].

Щодо структури ціннісних орієнтацій військовослужбовців ДПСУ різних військових звань (див. таблицю), то результати опитування респонден-

тів дозволили з'ясувати, що для військовослужбовців контрактної служби десятка основних цінностей виглядає так: “здоров'я”, “матеріальне благополуччя”, “стосунки в колективі”, “наявність хороших та вірних друзів”, “професіоналізм”, “службове зростання”, “цікава робота”, “авторитет та повага товаришів”, “вільний час для відпочинку”.

Дещо по-іншому визначають свої цінності офіцери ДПСУ. Хоча перші місця у загальному рейтингу цінностей у них посідають такі цінності, як щасливе сімейне життя та здоров'я, проте пов'язують їх представники цієї групи з такими цінностями, як службове зростання, професіоналізм і чіткість професійних та життєвих перспектив. Саме свою безпосередню діяльність вони розглядають як засіб для досягнення власного матеріального благополуччя та особистісного розвитку. Цікава робота, яка забезпечує законність і порядок у державі, вимагає високої відповідальності та поваги до прав, свобод, честі і гідності пересічних громадян. Ось так виглядає десятка основних ціннісних орієнтацій військовослужбовців офіцерського складу.

Аналізуючи ці дві структури ціннісних орієнтацій, можна зазначити, що для військовослужбовців контрактної служби, на відміну від представників офіцерського складу, характерна споживацька ідеологія, служба в органах охорони державного кордону розглядається ними переважно як можливість уникнення негараздів цивільного життя. Підтвердженням цьому є аналіз мотивів вступу до лав ДПСУ військовослужбовців контрактної служби та представників офіцерського складу та відповіді на запитання “Чи будете Ви продовжувати службу в лавах ДПСУ після закінчення контракту?”.

Якщо мотиви випадку та прагнення позбутися проблем цивільного життя, уникнути безробіття називає лише 4,26 % та 14,89 % офіцерів-прикордонників відповідно, то на частку військовослужбовців за контрактом, які дали позитивну відповідь на ці запитання, припадає 24,05 % та 34,18 % осіб.

Щодо відповіді на запитання “Чи будете Ви продовжувати службу в лавах ДПСУ після закінчення контракту?”, то відповідь “Так, буду продовжувати службу після закінчення контракту” дає 49,37 % військовослужбовців контрактної служби та 78,72 % офіцерів, “Не можу визначитися” – 25,32 % та 12,77 %, “Звільнюся, якщо отримаю кращу пропозицію” – 17,73 % та 6,38 %, “Звільнюся за будь-яких обставин” – 7,59 % та 2,13 % відповідно. Такий значний відсоток військовослужбовців контрактної служби, які не змогли визначитися з подальшим проходженням служби та дали ствердну відповідь

на запитання щодо звільнення за умов кращої пропозиції, указує на те, що на службу до органів охорони державного кордону вони прийшли не за покликом душі, а через негаразди цивільного життя, відсутність ринку робочих місць, неможливість реалізуватися у соціумі.

Отримані дані повністю підтверджують результати соціологічних досліджень, проведені Центром воєнної політики та політики безпеки [7], які вказують на те, що основні мотиви, за якими люди йдуть служити в армію за контрактом, є переконання, прагнення заробити та безвихідь. Відсутність інтересу до обраної професії військового, недостатня фізична та психологічна готовність до труднощів військової служби, помножені на практичну відсутність матеріальних стимулів та компенсацій, за їх дослідженнями, призводять до того, що більше половини контрактників (55,3 %) мають плани за тих чи інших обставин закінчити службу, при цьому 4,6 % з них готові розірвати контракт достроково за будь-яких умов.

І загальна картина в аспекті осіб офіцерського складу виглядає не дуже оптимістичною. Відповіді офіцерів на запитання, чи бажали б вони, щоб їхні діти також обрали професію прикордонника, є досить показовими і містять квінтесенцію оціночних суджень і щодо задоволеності власною долею, і щодо оцінки авторитетності та якості служби, оскільки батьки, як водиться, бажують дітям кращої долі та умов праці, ніж для себе. Бачити своїх дітей у погонах ДПСУ бажає лише 17,03 % представників офіцерського складу, тоді як 40,42 % осіб не хочуть для своїх нащадків такого майбутнього взагалі. Проте, як показали результати бесід, відсутність бажання бачити своїх дітей на службі в органах охорони державного кордону пояснюється не стільки матеріальними негараздами в сучасному прикордонному відомстві, низьким рівнем задоволеності службовою діяльністю, скільки напруженим характером правоохоронної діяльності на державному кордоні, який позначається на стані фізичного та психічного здоров'я військовослужбовця та членів його сім'ї. На підтвердження цього факту вказують і результати ранжування основних життєвих та професійних цінностей військовослужбовців офіцерського складу ДПСУ (див. таблицю), де цінність "здоров'я" посідає одне із чільних місць.

Аналізуючи результати проведеного дослідження, можна зробити такий **висновок**:

На сьогодні ціннісна структура прикордонників характеризується посиленням ваги індивідуальних цінностей та зниженням значущості цінностей корпоративного спрямування.

Структури ціннісних орієнтацій респондентів різних вікових груп та статі вирізняються високим ступенем узгодженості, найменш узгодженими є ціннісні орієнтації офіцерського та рядового, сержантського й старшинського складів.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів означеної проблеми, тому **подальші наукові пошуки** стосуватимуться питань формування корпоративних цінностей у сучасного прикордонника.

Список використаної літератури

1. Алещенко В. І. Проблеми реалізації духового потенціалу на сучасному етапі розвитку Збройних Сил України / В. І. Алещенко // Наука і оборона : журнал / гол. ред. Володимир Вагапов. – 2005. – № 4. – С. 19–24.
2. Баскакова М. Е. Замужня жінка: сім'я чи робота? / М. Е. Баскакова // Сім'я в Росії : журнал / гл. ред. С. В. Дармодохин. – 1995. – № 3/4. – С. 101–108.
3. Життєві цінності, пріоритети та проблеми українців [Електронний ресурс] / Сайт : Український Фонд Демократії “Спочатку люди”. – Режим доступу : https://peoplefirst.org.ua/img/PDF/LIFE_VALUES_PRIORITIES_AND_PROBLEMS_OF_UKRAINIANS_UK.pdf
4. Ильин Е. П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2002. – 544 с.
5. Бичко А. К. Історія філософії : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / А. К. Бичко, І. В. Бичко, В. Г. Табачковський. – К. : Либідь, 2001. – 408 с.
6. Кабачинський М. І. На варті рубежів Батьківщини: Прикордонні війська України в 1991–2003 роках : монографія / М. І. Кабачинський. – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2006. – 564 с.
7. Контрактна армія очима військовослужбовців : витяг з аналітичного звіту соціологічного дослідження Центру воєнної політики та політики безпеки щодо вивчення проблемних питань повного переходу на комплектування Збройних Сил України військовослужбовцями виключно за контрактом: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://defpol.org.ua/site/index.php/2009-09-10-14-28-51/468-2009-11-16-07-34-33>
8. Кримський С. Б. Національні архетипи / С. Б. Кримський // Мала енциклопедія етнодержавознавства / відп. ред. Ю. І. Римаренко. – К. : Довіра ; Генеза, 1996. – С. 114–116.
9. Леонтьев Д. А. Факторная структура теста смысловжизненных ориентаций / Д. А. Леонтьев, М. О. Калашников, О. Э. Калашникова // Психологический журнал. – 1993. – № 1. – Т. 14. – С. 150–155.
10. Мірошніченко О. М. Особливості самоактуалізації жінки у професійній діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец.

19.00.01 “Загальна психологія, історія психології” / О. М. Мірошниченко ; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 2007. – 20 с.

11. Москалець В. П. Постановка проблеми професійного іміджу українських правоохоронців / В. П. Москалець // Збірник наукових праць. Серія: Педагогічні та психологічні науки / гол. ред. Є. М. Потапчук. – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2012. – № 62. – С. 96–101.

12. Пірен М. І. Етнопсихологія : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / М. І. Пірен. – К. : Ун-т “Україна”, 2011. – 526 с.

13. Психология развития личности. Средний возраст. Старение, смерть / под ред. А. А. Реана. – М. : АСТ ; СПб. : ПРАЙМ-ЕВРОЗНАК, 2007. – 384 с.

14. Рябченко В. І. Аномія в українському суспільстві: соціально-філософський аспект проблеми [Електронний ресурс] / В. І. Рябченко // Мультиверсум. Філософський альманах : зб. наук. праць / відп. ред. В. В. Лях. – 2006. – Вип. 57. – Режим доступу : http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_57/Riabchenko.htm

*Рецензент – кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник Самохвалов О. Б.*

Стаття надійшла до редакції 20.08.2013.

Ковальская И. Э. Ценностные ориентации современного украинско-го пограничника

В статье раскрываются результаты эмпирического изучения ценностных ориентаций украинских пограничников, выясняется специфика этих ценностей в зависимости от возрастных, гендерных и профессионально-статусных признаков указанной категории лиц; акцентируется внимание на необходимости формирования у современных пограничников системы корпоративных ценностей.

Ключевые слова: пограничники, ценностные ориентации, формирование корпоративных ценностей.

Kovalska I. E. Value orientations of modern Ukrainian borderguard

The article concerns the results of empirical research of value orientations of Ukrainian borderguards, the description of peculiarities of values regarding age, gender, and professional and status features of particular category of people. Also the attention has been drawn towards the necessity of formation of the system of corporate values of modern borderguards.

Keywords: borderguards, value orientations, formation of corporate values.